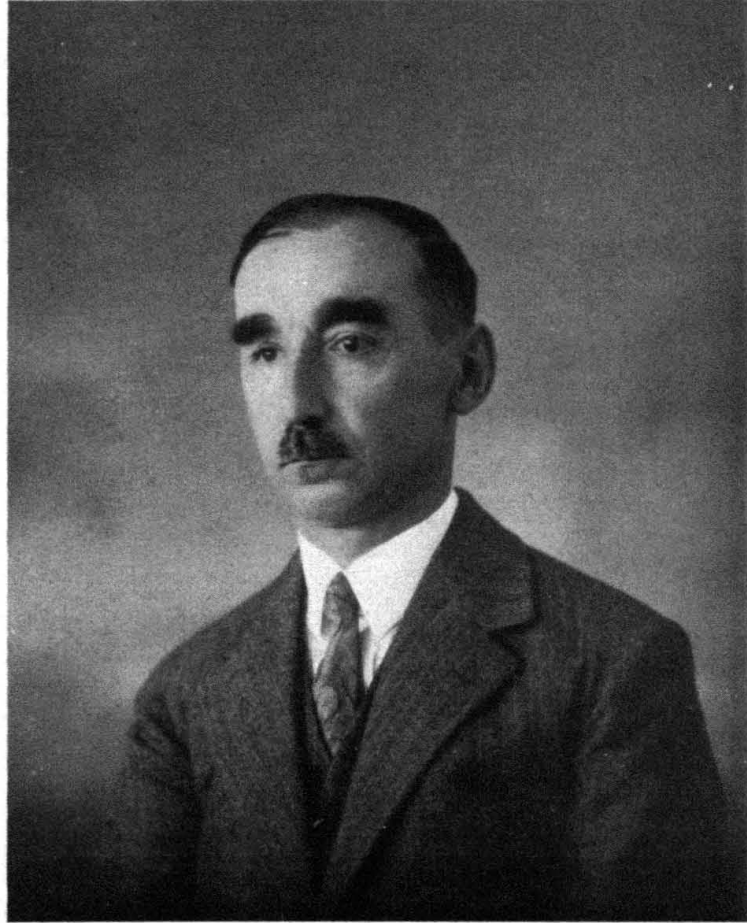

Citation:

J.H. Kramers, Levensbericht C. van Arendonk, in:
Jaarboek, 1946-1947, Amsterdam, pp. 145-149

C. van Arendonk
(13 Maart 1881—14 December 1946).

LEVENSBERICHT

VAN

C. VAN ARENDONK

(13 Maart 1881—14 December 1946).

Cornelis van Arendonk werd op 13 Maart 1881 te Herwijnen geboren als oudste zoon in een familie van gezeten landbouwers. Vroeg gebleken aanleg tot studie deed besluiten hem op te leiden tot protestantsch theoloog. Zijn middelbare studie volbracht hij aan het gymnasium te Kampen, waarna hij in 1899 als theologisch student in de Utrechtsche Universiteit werd ingeschreven. In Utrecht geraakte hij via het Hebreeuwsch allengs meer onder de bekoring van de studie der Semietische talen, vooral van het Arabisch, dat daar toenmaals door *Houtsma* gedoceerd werd. Zoo zeide *Van Arendonk*, naar wij mogen vermoeden na lang beraad, de theologische studie vaarwel en ging, na zijn propaedeutisch examen, in 1904 naar Leiden, om zich daar onder leiding van *De Goeje*, *Oort*, *Eerdmans* en *Marquart* verder in de Semietische talen te bekwamen. In 1907 werd *Snouck Hurgronje* zijn leermeester voor het Arabisch en dit zal er nog meer toe hebben bijgedragen *Van Arendonk* tot een uitgesproken Arabicus te maken. In ieder geval werd hij wat hij tot het laatst gebleven is, een Leidsch oriëntalist, meer Leidsch en Nederlandsch nog dan zijn meeste vakgenooten, daar hij nooit voor zijn studie een buitenlandsche universiteit bezocht heeft.

Toen hij drie jaar oud was had zich bij hem een aandoening aan het rechteroog geopenbaard, die tot onmiddellijk ingrijpen noopte, als gevolg waarvan hij sindsdien slechts het gebruik van het linkeroog had. Het is mogelijk, dat dit gebrek in den loop der jaren *Van Arendonk's* neiging tot inzichtzelfgekeerdheid en critische houding jegens zichzelf heeft versterkt. In zijn jonge jaren heeft het hem niet belet het pianospel en de schilderkunst te

beoefenen en ook niet verhinderd een gezien lid van het Utrechtsche theologengezelschap „Borger” te zijn, gelijk hij daarna ook te Leiden in het Corps en daarbuiten zich een goeden vriendenkring schiep.

In Leiden ontwikkelde *Van Arendonk* zich tot een ernstig geleerde, die zich de resultaten van de XIXde-eeuwsche semietistiek geheel eigen maakte en daarbij den omgang en de vriendschap van *Snouck Hurgronje* genoot, misschien mag hier gezegd worden onderging, evenals enkele jongere oriëntalisten. *Snouck* had grooten eerbied voor de persoonlijkheid zijner studenten, maar dit kon niet verhinderen, dat verscheidenen hunner in den ban van zijn suggestieve persoonlijke omgangsvormen kwamen en uitdrukkingswijzen van den meester in woord en gebaar gingen overnemen, die hun zijn bijgebleven. Ook in dit opzicht is *Van Arendonk* een leerling van *Snouck* geworden.

Zijn wetenschappelijke belangstelling kan niet dan oppervlakkig door *Snouck* zijn geleid, in overeenstemming met den typisch Hollandschen schroom, die den grondlegger der moderne Islamwetenschap ervan weerhield school te maken. Wel was *Van Arendonk* diep geïnteresseerd in de godsdienstgeschiedenis van den Islam, maar bij hem lag de nadruk veel meer op de geschiedenis en wel in het bijzonder van het sektenwezen. Zoo kon hij een zeer gelukkige keus doen voor zijn dissertatieonderwerp.

Het was een hoofdstuk uit de vroegste geschiedenis van de Sji'ietisch-sectarische beweging der Zaidieten, die in de IXde eeuw van onze jaartelling den grondslag legden van een religieus-politieke heerschappij in Jemen, welke heden ten dage nog bestaat in het imamaat van San'a. Het proefschrift, waarop *Van Arendonk* in 1919 promoveerde, was getiteld „De opkomst van het Zaidietische Imamaat in Jemen” en vestigde voorgoed zijn naam als degelijk Nederlandsch oriëntalist. Het onderwerp stond tegelijkertijd in de belangstelling van Duitsche en Italiaansche geleerden, maar *Van Arendonk* had het geduld om door de studie van onuitgegeven handschriften de voorgeschiedenis en de grondslagen van deze voor de Islam-geschiedenis zoo belangrijke beweging te

analyseeren. In zijn aanbeveling van het werk voor publicatie in de reeks der De Goeje-stichting roemt *Snouck* de ongewone rijpheid en het critisch oordeel van den schrijver.

Ook *Snouck* was in zijn tijd begonnen met godsdiensthistorische en historische studiën, in de lijn van de oriëntalistische school, waarvan zijn leermeester *Nöldeke* de exponent was; zijn aard en temperament zouden hem echter brengen tot het inslaan van geheel nieuwe wegen. *Van Arendonk* was gevoed met dezelfde traditie, maar evolueerde niet verder, gelijk dit wel het geval was bij zijn jaar- en studiegenoot *Wensinck*. Niet alleen historische en godsdienstige, maar ook geographische studiën behoorden tot die traditie en *Van Arendonk* is dan ook later een erkende autoriteit voor de geographie van Zuid-Arabië in vroeger en later tijd gebleven.

Kort na zijn promotie is hij *Th. G. Juynboll* opgevolgd als adjutor Interpretis Legati Warneriani, welke functie tegelijk geregeld en gemoderniseerd werd door haar te verbinden met het conservatorschap voor Oostersche handschriften in de Leidsche Universiteitsbibliotheek. *Van Arendonk* was hier zeer op zijn plaats. Dat de omgang met handschriften hem lag had hij door zijn dissertatie bewezen. Waarschijnlijk bezat hij ook de ideale eigenschappen van een uitgever van handschriften, denzelfden aanleg, die *De Goeje* leidde, naar de woorden van *Snouck Hurgronje* in diens levensbericht, „meer tot ontginning en fundeering dan tot het optrekken van gebouwen uit deels voorloopig materieel van halve stevigheid.” Inderdaad is *Van Arendonk* begonnen met de bewerking van zeer veel handschriften, waarvan de afschriften in zijn wetenschappelijke nalatenschap gevonden zijn; zijn hypercritische instelling heeft hem echter blijkbaar verhinderd een der begonnen uitgaven af te werken. Eén werk, waarmede hij al vrij ver op weg was, heeft hij laten liggen, toen hem bleek, dat een buitenlandsch geleerde bezig was een uitgave van denzelfden tekst voor te bereiden.

Overigens bezat hij in sterke mate een gevoel van ontevredenheid met zijn werk, van nog niet klaar te zijn, en dit weerhield

hem telkens weer van afsluiting en afronding van bepaalde studiën. Daardoor is hij er slechts betrekkelijk zelden toe gekomen bepaalde detailstudies te geven, de meeste daarvan in de Encyclopaedie van den Islam. Zij zijn voorbeelden van grondigheid en eruditie. In den tijd dat hij zelf, kort na zijn promotie, mederedacteur der Encyclopaedie was, stelde hij op dit punt aan de andere medewerkers vaak zoo hooge eischen, dat de praktische voortgang van de uitgave daardoor bemoeilijkt werd, weshalve hij deze voor hem onbevredigende werkzaamheid op moest geven. De enkele boekbeoordeelingen, die *Van Arendonk* gegeven heeft, geven blijk van denzelfden conscientieuzen ernst, waarvan bovendien ook zijn hierop betrekking hebbende bewaarde aantekeningen welsprekend getuigenis afleggen.

Kwam aldus zijn wetenschappelijke arbeid zelden tot het niveau der gedrukte openbaarheid, hij kwam in anderen vorm ten goede aan de zeer velen, die in binnen- en buitenland in zijn functie of als vrienden met hem in aanraking kwamen. Hij was een van het welbekende type van conservatoren, die zichzelf en hun tijd niet spaarden om anderen de gewenschte in- en voorlichting te geven. Door zijn bemiddeling vonden de schatten van de Leidsche handschriftenverzameling overal heen hun weg, terwijl zij, die op het Legatum Warnerianum kwamen werken, zich ieder oogenblik van zijn bereidheid konden overtuigen om hun moeilijkheden op te helderen. Ten slotte schroomde men zijn hulp in te roepen, wetend, dat men daarmede een niet meer te bezweren geest van hulpvaardigheid opriep, gelijk aan de dienende geesten van de Duizend-en-één-Nacht.

Van Arendonk's lexicographische kennis van het Arabisch scheen onbegrensd. Ik heb het voorrecht gehad gedurende meer dan 20 jaren met hem en den diep-betreurden *J. L. Palache* regelmatig Arabische eruditielectuur te bedrijven. Wij erkenden in hem gaarne onzen meerdere; zijn weifelend voorgedragen verzekerdheid kon ons sinds lang niet meer om den tuin leiden. Zijn geleerdheid gaf hem onbetwist recht op het hoogleeraarschap

in het Arabisch, dat hij virtueel ook zeker bezat, onafhankelijk van vacatures.

Onwaardeerbare diensten heeft *Van Arendonk* bewezen aan anderen, die zich met uitgaven van teksten of andere publicaties bezig hielden en zijn deskundige voorlichting behoefden. Als voorbeelden wil ik alleen wijzen op de hulp door hem verleend aan *Van der Meulen* en *Von Wissmann*, vooral bij het samenstellen van de bij hun werk gevoegde kaart van Hadramaut. En voorts op zijn acribische laatste contrôle van de proeven van de door *Wensinck* begonnen Concordantie op de Mohammedaansche Traditie-litteratuur. *Van Arendonk* was overigens ook medewerker geweest bij het moeizaam excerpereen der voor de Concordantie gebruikte teksten.

Eenmaal heeft hij een reis naar Egypte ondernomen en, gedurende een verblijf in Cairo in den winter 1928-1929, wetenschappelijk materiaal voor zich en anderen verzameld. Twee jaren na zijn terugkomst werd hij door een ziekte overvallen, waaruit hij een blijvende aandoening van het hart heeft overgehouden. Onder invloed van deze kwaal heeft zijn arbeidslust sterk geleden. Het heeft hem echter niet verhinderd zijn werk aan de bibliotheek voort te zetten.

Hij gevoelde zich ook vóór alles bibliotheekman. Met zijn bibliographische kennis wist hij de Oostersche boekerij te Leiden geheel op het peil te houden, dat bij deze instelling vereischt was. En in het intern bibliotheekbedrijf was hij een geziene figuur, die zich door fijngevoeligen omgang de hartelijke sympathie van zijn medewerkers wist te verschaffen.

In veel opzichten kan *Van Arendonk* vergeleken worden met dien anderen grooten oriëntalist *Gerlof van Uloten*, vrijgezel gelijk ook hij. Beider namen zullen onder de goede vertegenwoordigers van de Leidsche oriëntalistische traditie genoemd blijven.

J. H. KRAMERS.